Kiemelkedő létszámú heringsirály (*Larus fuscus*) csapatok Magyarországon

Veszelinov Ottó
veszelinovo@gmail.com

Abstract

Lesser Black-backed Gulls usually occur in Hungary on passage, besides small numbers of oversummering and wintering individuals. The present work presents the data of groups of this species of at least 10 birds, providing details on the largest group observed by the author. In connection to the latter record, data on Great Black-headed Gull (*Larus ichtyaetus*) are also provided from Szabolcs-Szatmár-Bereg county.

Az északi félteke mérsékelt és hideg éghajlati övében tengerpartok mentén költő, hazánkban több alfajával előforduló faj vonulása során keresi fel a Kárpát-medencét. Átnyaralása, áttelelése kisebb számban szintén jellemző hazánkban. A Magyarországon előforduló heringsirályok az esetek többségében 1-2 példánnyal képviseltetik fajukat. Ritkábban előfordulnak 3-9 példányos csapataik is, ám kivételesen 10 egyed vagy ettől több is előfordul egy-egy élőhelyen azonos időben. Ezek a csapatok minden esetben vonulás során, jellemzően viharos vagy erős szél által kísért frontokkal érkeznek hazánkba, majd hamar továbbállnak vagy szétszélednek a Kárpát-medencében.

Jelen írás a Magyarországon napjainkig előfordult 10 pld. vagy a fölötti létszámú heringsirály csapatokat tekinti át e sorok írója által észlelt legnagyobb létszámú hazai csapat körülményeit részletezve. Az adatok gyűjtése során figyelembe vettem a www.birding.hu adatbázisában 2004. márciusától 2012. július 31-ig található adatokat, a TÚZOK folyóirat 1995. november – 2001. július között megjelent számaiban található érdekes megfigyeléseket, továbbá a Madártani Tájékoztató 1977. január – 1995. december közötti időszakban megjelent köteteit, valamint a HARASZTHY (1998) által szerkesztett és az ECSEDI (2004) által szerkesztett összefoglaló könyvekben fellelhető adatokat. A Madártani Tájékoztatóban egyrészt megjelentek aktuális időszakokat, pl. negyedévet átfogóan bemutató faunisztikai adatok, illetve korábbi időszakokból származó, a Faunisztikai Szakosztály Irattárából származó adatok egészen 1974-ig visszanyúlóan. A fenti irodalmi források alapján az alábbi táblázatban foglalom össze a Magyarországon napjainkig előfordult, min. 10 példányos heringsirály adatokat (1. táblázat).

A táblázatban található adatokból jól látható, hogy hazánkat régóta felkeresik nagy létszámú heringsirály csapatok, ám feltételezhetően erről csak az 1970-es évek óta rendelkezünk terepi adatokkal. Az utóbbi 40 évet megelőző időszakból nagyon kevés információval rendelkezünk, s általában ezek is csak utalást tesznek a faj hazai megjelenésére vonatkozóan. Az 1960-as és 1984-es Magyarország madarainak névjegyzékében (KEVE 1960, KEVE 1984) csupán olyan utalást találunk a fajnál, hogy „… átvonuló kisebb-nagyobb számban…”. A KEVE et PÁTKAI (1955) féle összefoglaló cikkben is csupán arra térnek ki, hogy a faj hazánkban mely időszakban fordul elő, de példányszámokról nem esik szó. Ennek oka lehet a korábbi időszak nagysirályokra – főként fiatal egyedekre – vonatkozó határozási bizonytalansága, a terepi megfigyelést segítő eszközök fejletlensége és az információk valószínűsíthető publikálatlansága.

Megfigyelés dátuma	Példányszám	Helyszín	Megfigyelő(k)	Forrás
1983. február	16 pld.	Duna	Faragó S.	HARASZTHY (1998)
1984. augusztus 3.	14 ad.	Duna (Halásztelek)	Hajtó L.	Mad. Táj. 1987. 3-4. sz.
1984. szeptember 4.	27 ad.	Duna (Halásztelek)	Hajtó L.	Mad. Táj. 1987. 3-4. sz.
1984. október 14.	15 pld.	Zardavári-berek és – halastó (Fonyód)	Havranek L.	Mad. Táj. 1987. 3-4. sz.
1984. november 18.	14 pld.	Zardavári-berek és – halastó (Fonyód)	Havranek L.	Mad. Táj. 1987. 3-4. sz.
1985. október 12.	14 pld.	Zámolyi-tározó	Gáspár A.	Mad. Táj. 1987. 3-4. sz.
1987. január 29.	16 (7+9) pld.	Duna (Komárom)	Faragó S.	Mad. Táj. 1988. 1-2. sz.
2000. szeptember 23.	21 ad. + 18 juv.	Harangodi-víztározó (Nagykálló)	Veszelinov O.	Saját adat
2000. szeptember 25.	14 juv.	Harangodi-víztározó (Nagykálló)	Veszelinov O.	Saját adat
2004. október 10.	24 pld.	Duna zátony (Szob)	Laposa D.	www.birding.hu
2006. március 26.	10 pld.	Váli-víz (Kajászó)	Sós E.	www.birding.hu
2006. október 3.	5 ad. + 6 juv.	Zala folyó, Zalavári gát, Hídvég	Faragó Á. – Gál Sz.	www.birding.hu
2008. március 24.	10 ad.	Pátkai-víztározó	Járosi A. – Kovács G. K.	www.birding.hu
2009. március 21.	14 ad.	Velencei-tó (Gárdony)	Lendvai Cs. – Fodor A.	www.birding.hu
2010. október 15.	10 juv. + 1 imm.	Szeméttelep (Debrecen)	Balla D. – Papp G.	www.birding.hu
2010. október 26.	1 ad. + 9 juv.	Szeméttelep (Debrecen)	Balla D. – Kiss Á.	www.birding.hu
2011. április 16.	9 ad. + 2 imm.	Fertő (Szeged)	Bede Á.	www.birding.hu

1. táblázat: Magyarországon előfordult, 10 példány fölötti heringsirály csapatok adatai
Table 1. Data on flocks of Lesser Black-backed Gulls of at least 10 individuals in Hungary

A 2000. szeptember 23-án, majd szeptember 25-én a nagykállói Harangodi-víztározón észlelt heringsirály csapatok az 5 km-re, Nyíregyháza-Oros mellett található kommunális hulladéklerakó felől érkeztek esti behúzás során. Az ország más területeihez hasonlóan napközben a szeméttelepen táplálkozó sirályok egy közeli állóvízre húznak be éjszakázni, mely jelen esetben egy halastó. 2000. szeptember 23-án a 17:00 óra és 18:20 között történt megfigyelés során folyamatosan érkeztek a sirályok a 100 ha-os halastó vizére, így folyamatosan nőtt az észlelt heringsirályok példányszáma. Az 1. táblázatban feltüntetett 39 pld. a távozásom előtti utolsó számbavétel eredménye volt. A példányszám akár több is lehetett, mivel a teljes sötétedés beállta előtt fél órával sajnos el kellett hagynom a területet. A megfigyelés napja előtt 5-6 napon keresztül változó erősségű ÉK-i szél kíséretében érkező hidegfront volt észlelhető, ami a heringsirályok ily mértékű beáramlásának magyarázata lehet.

A halastóra érkező mintegy 360 dankasirály (*Larus ridibundus*) és 66 sárgalábú sirály (*Larus cachinnans*), valamint a fentebb említett heringsirályok mellett a vízen tartózkodott egy téli tollazatú adult halászsirály (*Larus ichthyaetus*) is, mely a faj első Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei előfordulása volt. Ezt az adatot az MME Nomenclator Bizottsága nem hitelesítette. Plusz információként említendő, hogy a helyi halőr – Horváth István – nagyjából 1 hónappal korábban egy napon át észlelt egy nagy sirályt, amelynek fekete feje volt, tehát a faj már korábban is előfordulhatott itt. A halászsirály első, Nomenclator Bizottság által is hitelesített Sz-Sz-B megyei adata szintén erről az állóvízről származik. 2003. augusztus 29-én 1 immaturus példány tartózkodott a tavon, melyet e sorok írója Debreceni J., Lisztes A., Török H. és Hunyadvári P. társaságában észlelt a területen. A 2010. december 31-ig hazánkban 106 hitelesített előfordulással (ezen belül 109 megfigyelt példánnyal) rendelkező faj esetében nincs másik Sz-Sz-B megyei adat a Nomenclator Bizottság által megjelentetett éves jelentésekben.

IRODALOM

ECSEDI, Z. (szerk.) 2004. A Hortobágy madárvilága. Hortobágy Természetvédelmi Egyesület – Winter Fair, Balmazújváros – Szeged, 588 pp

FARAGÓ, S. 1988. Összefoglaló jelentés a Gönyű-Szob közti Duna szakasz (1791-1708 fkm) 1986. aug. – 1987. ápr. időszakának vízimadár mozgalmairól. Madártani Tájékoztató, 1988. január-december: 38-42.

HARASZTHY, L. (szerk.) 1998. Magyarország madarai. Mezőgazda, Budapest, 441 pp

KEVE, A., PÁTKAI, I. 1955. Magyarország és a Kárpát-medence nagysirályai. Aquila, 59-62.: 311-333.

KEVE, A. 1960. Magyarország madarainak névjegyzéke. Madártani Intézet, Budapest, 89 pp

KEVE, A. 1984. Magyarország madarainak névjegyzéke. Akadémiai, Budapest, 100 pp

MOLNÁR, L. 1987. Adatok a Faunisztikai Szakosztály irattárából XIV. Madártani Tájékoztató, 1987. július-december: 58-72.

http://birding.hu/megfigyeles/adatlap/550, 2012. augusztus 6.

http://birding.hu/megfigyeles/adatlap/13544, 2012. augusztus 6.

http://birding.hu/megfigyeles/adatlap/20461, 2012. augusztus 6.

http://birding.hu/megfigyeles/adatlap/45316, 2012. augusztus 6.

http://birding.hu/megfigyeles/adatlap/66944, 2012. augusztus 6.

http://birding.hu/megfigyeles/adatlap/100084, 2012. augusztus 6.

http://birding.hu/megfigyeles/adatlap/100609, 2012. augusztus 6.

http://birding.hu/megfigyeles/adatlap/111117, 2012. augusztus 6.